

Паліж В.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доц.,
доктор права УВУ,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права України ЗУНУ,
Заслужений юрист України
Кравчук М.В.

ІДЕЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ОСНОВНІ РИСИ І ПРОЯВИ

Актуальність проблеми дослідження. Демократична, соціальна та правова держава є основними орієнтирами суспільного розвитку та політичних перетворень, що направлені на демократію та свободу як цінність. В ідеї правової держави втілюється мета досягнення соціального миру, що гарантується державою, яка спирається на право. Значимість такої держави для розвитку громадського суспільства обумовлена необхідністю теорії та практики становлення державності, політичної та правової культури громадського суспільства, політичних відносин та владних інститутів.

Теоретична основа дослідження. Ідеї соціальної, правової держави у своїх працях розробляли: Сократ, Платон, Арістотель, Дж.Локк, Ж.-Ж.Руссо, Ш.Монтеск'є, М.Драгоманов, М.Грушевський, П.Рабінович, М. Кравчук, В.Якушик, В.Кремен, І.Кресіна, Ф.Кирилук, М. Козюбри, В. Копейчикова,

Н. Крестовської, А. Селіванова, І. Усенка, В. Цветкова, Ю. Шемшученка та ін..

Мета дослідження: висвітлити головні ідеї та принципи демократичної, соціальної та правової держави, охарактеризувати сутність поняття правової держави та її роль для минулого, сучасності і майбутнього.

Для досягнення мети необхідно назвати **завдання дослідження:** розкрити зміст і функції понять “правова держава”, “соціальна держава”; виявити сутність, структуру та значимість соціальної та правової держави; вказати шляхи побудови соціальної, правової держави в суспільстві; обґрунтувати і переконливо показати історичну необхідність і соціально-політичну доцільність правової держави.

Об'єкт дослідження: правова держава як важливий соціальний феномен.

Предмет дослідження: особливості становлення соціальної, правової держави на засадах демократії і гуманізму.

Виклад основного матеріалу. Теорія правової держави формувалася протягом великого історичного періоду розвитку людства. Ще давні видатні європейські мислителі висловлювалися про необхідність панування юридичного закону, а не лише влади правителя,

а також побудови держави на засадах справедливості, гуманізму та законності. Згодом до цих вимог додалися верховенство права, рівність перед законом, розподіл владних повноважень, тобто принципи правової держави.

Найбільш вагомий внесок в теорію правової держави зробив німецький філософ Іммануїл Кант, який застосував поняття «правовий закон» та визначав державу як «об'єднання великої кількості людей, що підпорядковані правовим законам». Він зазначив, що правова держава можлива лише за двох умов – визнання повної індивідуальної свободи та наявності зовнішнього примусу у вигляді закону, який є обов'язковим для усіх без винятку членів спільноти [1, с. 184]. О.Косілова підкреслила: «на початку ХХ ст. С. Котляревський в свою чергу зауважив, що: «Ідея правової держави увійшла в обіг сучасного цивілізованого суспільства» і «переконання, що держава повинна прийняти обличчя правового, лишається непорушним» [2, с. 4].

Започаткування правової держави означало прагнення до розбудови державності, в якій влада була б максимально обмежена правом і правами людини. Правова держава - це правова форма організації і діяльності публічної влади та її взаємовідносини з індивідами як суб'єктами права. Український науковець П. Рабінович вважає, що «правова держава – це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення, охорону й захист основних прав людини». [5, с. 24] Такої ж думки і М. В. Кравчук, який стверджує, що правова держава – держава підпорядкована праву, в якій дії її органів влади і службових осіб здійснюються на засадах конституційності й законності, а також підконтрольні незалежним судам. Це держава реальних прав людини, вона є засобом та інструментом забезпечення таких прав [4, с. 172].

Утворення правової держави це одна з найбільш суттєвих потреб суспільства, найбільш важлива задача перебудови соціальних відносин. Основними рисами такої держави є:

– верховенство права в усіх сферах суспільного життя (правова держава в першу чергу характеризується якістю закону. Він повинен бути справедливим, гуманним, закріплювати невід'ємні природні права кожної людини.);

– надзвичайно важливою ідеєю правової держави є принцип поділу публічної влади на законодавчу, виконавчу і судову та розмежування їхніх завдань і функцій (державна влада не може належати в повному обсязі жодному державному органу. Кожна влада здійснює власну функцію і немає права підміняти діяльності іншої. Таке розмежування спрямоване на недопущення можливих зловживань з боку влади.)

– законодавче закріплення і реальне забезпечення основних прав людини у Конституції держави;

– неухильне і загальне виконання законів та підзаконних актів усіма учасниками суспільного життя і в першу чергу - державними органами

[4, с. 183].

Соціальна, правова держава є необхідною умовою забезпечення життєдіяльності демократичного суспільства. Правова держава, як держава реальних прав людини може існувати тільки у суспільстві, де існує справжня демократія, тобто повновладдя більшості з дотриманням прав меншості. Людина в правовій державі перебуває в безпеці, а її права і свободи надійно гарантуються. Тільки в умовах правової держави людина знаходить безпеку від беззаконня, безправ'я та насильства. Але вона і в теорії, і на практиці досягається не тільки шляхом забезпеченням державою прав та свобод громадян, а й неухильним дотриманням громадянами законів та виконанням своїх обов'язків, що охоплює реалізацією принципу законності.

Концепція правової держави передбачає притаманність усім громадянам високої культури права, їх обізнаність із життєво необхідними юридичними законами, а також уміння й навички їх використання в практичному житті [5, с. 27]. На сьогоднішньому етапі розвитку суспільства підвищення рівня правової культури, рівня правосвідомості громадян і якості організації правового виховання є нагальною потребою. Найбільш ефективною формою правового виховання є правова освіта. Тому найважливішим завданням держави є виховання такої молоді, яка стане гідними громадянами своєї країни, зробить її розвинутою, демократичною, правовою державою.

Також однією з важливих передумов правової держави є формування громадського суспільства. Не держава формує громадянське суспільство, а воно створює й контролює державу. Разом із тим у державі існують правова захищеність громадян, рівність усіх перед законом, високий рівень громадянської культури.

Ідеї правової держави знайшли своє відображення в конституціях багатьох країн світу: Німеччини, Іспанії, Італії, Франції, України, Росії, Білорусії, Болгарії, Чехії, Угорщини, Словенії. Тобто соціальна правова держава на сьогодні є однією з розповсюджених форм державного правління, яка продовжує свій розвиток та вдосконалення завдяки процесам глобалізації та демократизації правового простору.

Отже, з усього вищесказаного можна дійти висновку, що правова держава означає зв'язаність держави з правовими законами, демократичною конституцією, моральними ідеями справедливості, гуманними принципами в їхньому широкому розумінні. Основним підґрунтям правової держави є система ідей, думок, концепцій видатних мислителів, які базуються на духовних та моральних складових. Всі ідеї та риси які існують у сучасному суспільстві щодо правової є важливими та обов'язковими для побудови правової держави. Однак нині в Україні існує проблема побудови правової держави. Уже тридцять років українці будуть правову державу, а результати не втішні. Тому необхідно врахувати всі особливості побудови правової держави і України.

Список використаної літератури

1. Єрмоленко А. Категоричний імператив як раціональна підстава права, влади та держави у політичній доктрині І. Канта. Філософська думка. 2008. 178–194 с.
2. Косілова О.І. Правозахисні функції громадянського суспільства. Підприємництво, господарство і право. 2011. 10–14 с.
3. Котляревский С. А. Власть и право. Проблемы правового государства Київ: 1915. 421 с.
4. Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., змін. й доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 524 с.
5. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Київ: 1994. 236 с.

Піменова К.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доц.,
доктор права УВУ, завідувач кафедри
теорії та історії
держави і права ЗУНУ,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ 1917-1921 рр.

Актуальність теми. Хід історії розвитку людського суспільства, потреба розв'язання загальнолюдських проблем викликали необхідність переходу до якісно нової інфраструктури правопорядку у світі, зокрема, виокремлення характеру і напрямів впливу основоположних принципів права на правові системи. «Особливо важлива роль правової системи, на думку А. Кубко належить у вирішенні гармонізації суспільства». З цього приводу К. Степаненко вказав, що «правова система є фактором стабільності в суспільстві, несе в собі традиції, які забезпечують зв'язок з минулим, сьогоденням. За твердженням М.Кравчука: «Правова система – це більш широка реальність, що охоплює всю сукупність внутрішньо узгоджених, взаємопов'язаних соціально однорідних юридичних засобів (явищ), за допомогою яких офіційна влада справляє регулятивно-організуючий і стабілізуючий вплив на суспільні відносини, поведінку людей» [9, с.240]. Звернення до першого історичного етапу формування державності України – періоду національно-визвольної боротьби 1917-1921 рр, а також ґрунтовне та глибинне дослідження історичної спадщини дасть змогу застосувати позитивний досвід державного будівництва та не допустити в майбутньому ті прикрі помилки, які стають перешкодою для розбудови цілісної суверенної правової держави, а